

גזענות מטופל מטפל במערכת הבריאות בישראל בשגרה ובזמן חירום

חלמיש לשם ריקי (Ph.D) האקדמית רמת גן ; יערי בוקק כהן (Ph.D) המכללה האקדמית נתניה ;
מהדי טרביה (RN, Ph.D) המכללה האקדמית תל אביב יפו, פזית עזורי (RN, Ph.D) המכללה למנהל .

רקע ומטרות

ארגוני בריאות נתפסים כמקום ניטראלי ושוויוני הנקי מגזענות. גזענות נתפסת כבעיה חמורה בכל הקשור למתן שירותי בריאות. ישראל היא מקום ייחודי בו קיים קונפליקט מתמשך בין שתי קבוצות אתנו-לאומיות שחבריהם מספקים ומקבלים טיפול רפואי באותם מוסדות. בזמן חירום תיתכן פגיעה באמון ביחסי יהודים ערבים דבר העלול להקצין את הגזענות ביחסי מטופל מטפל.

המחקר בוחן את הקשר בין גזענות לרמת האמון באחות מלאום שונה מהמטופל. המחקר מתייחס לתיאוריית "השערת המגע" (Allport) הטוענת כי אינטראקציה מגבירה אמון ואמפתיה. ככל שיש יותר נקודות מגע (עבודה, מגורים, לימודים) בין קבוצות מגוונות מבחינה תרבותית כך יש פוטנציאל להפחתת קונפליקטים ודעות קדומות. מאחר ותחושות של ריחוק חברתי עשויות להשפיע גם הן על עמדות גזעניות הוספנו למחקר מדד להערכת המרחק החברתי שחשים ערבים ויהודים זה כלפי זה. "סולם המרחק החברתי" Bogardus Social Distance Scale (BSDS). מדובר במושג סוציולוגי המתאר את חוסר הרצון הסובייקטיבי של אדם להתחבר עם אנשים מקבוצות חברתיות מסוימות.

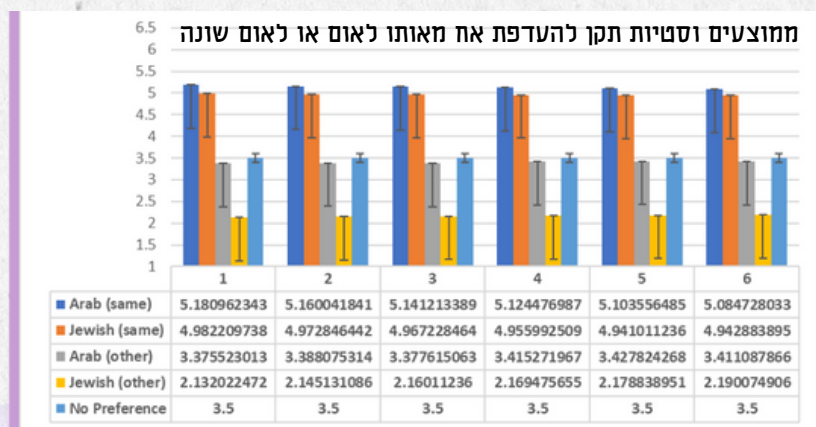
מטרת המחקר לבדוק האם קיימת גזענות בקרב מטופלים יהודים וערבים בישראל, דבר שיכול לבוא לידי ביטוי בהעדפת המטופלים לקבלת טיפול מאחות בעלת רקע לאומי זהה?

שיטות

מחקר כמותני המתבסס על שאלון שבו התבקשו - 534 נחקרים יהודים ו- 478 נחקרים ערבים להביע את העדפתם לאחות ערבייה ויהודייה.

ממצאים

בקרב אוכלוסיית המחקר קיימת נטייה דומה של גזענות כלפי אחיות מהלאום האחר. ניתן לומר כי ככל שהריחוק החברתי שחשו המשתתפים מחברי הקבוצה השנייה גדול יותר, כך גישתם גזענית יותר. בהתאם לכך, גזענות נמצאה גם בקרב מרואיינים שחיים ועובדים בסביבה מעורבת או שלמדו או לומדים בסביבה מעורבת. נתונים אלו התקבלו לפני פרוץ מלחמת חרבות ברזל ויש יסוד סביר להניח שעמדות גזעניות כאלו מחמירות בעתות מלחמה.

מסקנות והמלצות

בחברה הישראלית ההטרוגנית והפלורליסטית המתקיימת בקונפליקט מתמשך לא ניתן לאמץ את תיאוריית "השערת המגע". בניגוד לתיאוריה משתתפים שחיים, עובדים או לומדים בסביבה מעורבת לא הביעו פחות העדפות גזעניות. יהודים וערבים מעדיפים להיות מטופלים על ידי אחיות ממוצא אתנו-לאומי משלהם וסומכים על אחיות אלו יותר מאשר על אחיות ממוצא אתנו-לאומי שונה.

כדי להפחית גזענות סטראוטיפים ודעות קדומות במערכת הבריאות יש לעודד אינטראקציות בין יהודים וערבים בשלבים מוקדמים של החיים, לערוך אירועים חינוכיים משותפים ולגבש מדיניות בשאלת גזענות ואפליה בארגוני הבריאות.